

Brussel, 28 november 2025
(OR. en)

16140/25

UEM 607	RECH 527
ECOFIN 1645	ENER 636
SOC 819	JAI 1816
EMPL 537	GENDER 205
COMPET 1263	ANTIDISCRIM 121
ENV 1303	JEUN 245
EDUC 480	SAN 788
ECB	EIB

BEGELEIDENDE NOTA

van:	de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur
ingekomen:	25 november 2025
aan:	mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie
nr. Comdoc.:	COM(2025) 955 final
Betreft:	MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD, DE EUROPESE CENTRALE BANK, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ, HET COMITÉ VAN DE REGIO'S EN DE EUROPESE INVESTERINGSBANK Europees Semester 2026 - Najaarspakket Verwezenlijking van het kompas voor concurrentievermogen: doorgaan met hervormingen en investeringen

De delegaties vinden hierbij document COM(2025) 955 final.

Bijlage: COM(2025) 955 final

Straatsburg, 25.11.2025
COM(2025) 955 final

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD, DE EUROPESE CENTRALE BANK, HET EUROPEES ECONOMISCH EN
SOCIAAL COMITÉ, HET COMITÉ VAN DE REGIO'S EN DE EUROPESE
INVESTERINGSBANK**

**Europees Semester 2026 - Najaarspakket
Verwezenlijking van het kompas voor concurrentievermogen: doorgaan met
hervormingen en investeringen**

Europees Semester 2026 — najaarspakket

Verwezenlijking van het kompas voor concurrentievermogen: doorgaan met hervormingen en investeringen

Het concurrentievermogen van de EU stimuleren om duurzame welvaart veilig te stellen, blijft de belangrijkste prioriteit van de Europese Commissie. Het rapport-Draghi¹ van vorig jaar stelde een duidelijke diagnose van de structurele uitdagingen voor het Europese concurrentievermogen en stelde een nieuwe industriële strategie voor Europa voor. Het kompas voor concurrentievermogen² bouwde op deze basis voort om strategische prioriteiten voor de komende vijf jaar vast te stellen, rond drie prioritaire gebieden — het dichtens van de innovatiekloof, het koolstofvrij maken van de economie en het verminderen van strategische afhankelijkheden — en vijf horizontale katalysatoren³. Sindsdien heeft de EU een aantal brede beleidsinitiatieven genomen om het concurrentievermogen te ondersteunen, waaronder de Clean Industrial Deal⁴, de strategie voor de eengemaakte markt⁵, het actieplan voor het AI-continent⁶, de vaardigheidsunie⁷, de spaar- en investeringsunie⁸ en de visie voor landbouw en voedsel⁹. Ook met de tussentijdse evaluatie van het cohesiebeleid zijn belangrijke kansen gecreëerd¹⁰.

De afgelopen maanden hebben alleen maar bijgedragen aan het gevoel van urgentie waarmee de EU haar structurele uitdagingen, strategische kwetsbaarheden en afhankelijkheden moet aanpakken en haar sociale model moet beschermen. Als de EU de investeringen, productiviteit en innovatie niet stimuleert, zal zij geen gelijke tred houden in een steeds uitdagender geopolitieke omgeving en zal zij niet in staat zijn haar (economische) veiligheid en haar welvaart veilig te stellen, inclusief voor toekomstige generaties. Hoewel dit najaarspakket van het Europees Semester laat zien dat de EU op robuuste economische en arbeidsmarktprestaties kan voortbouwen en sociale verwezenlijkingen kan ondersteunen, moeten de werkzaamheden een nieuwe fase ingaan, waarin de Commissie zich samen met de lidstaten resoluut op de uitvoering concentreert om het concurrentievermogen en de veerkracht verder te verbeteren, met een sterke nadruk op het behalen van concrete resultaten en het bevorderen van betekenisvolle veranderingen in de hele EU.

Om de in het kompas voor concurrentievermogen vastgestelde prioriteiten te verwezenlijken, zijn dringende maatregelen op EU-, nationaal en regionaal niveau nodig. Het Europees Semester blijft ondersteuning bieden aan de inspanningen van de EU om het economisch en werkgelegenheidsbeleid beter te coördineren. Het zorgt ook voor duurzame convergentie van de economische en sociale prestaties van de lidstaten en de regio's, waaronder via de langetermijnbegroting van de EU, zoals uiteengezet in het voorstel van de Commissie voor het meerjarig financieel kader (MFK)¹¹. Op basis van het kompas voor concurrentievermogen zal het Europees Semester landspecifieke richtsnoeren blijven

¹ [Rapport-Draghi over het Europese concurrentievermogen](#).

² [Het EU-kompas voor concurrentievermogen](#), COM(2025) 30 final.

³ Administratieve rompslomp verminderen, belemmeringen op de eengemaakte markt wegnemen, efficiëntere financiering mogelijk maken, vaardigheden en hoogwaardige banen bevorderen en zorgen voor betere coördinatie.

⁴ [Clean Industrial Deal — Europese Commissie](#).

⁵ [Strategie voor de eengemaakte markt](#).

⁶ [Het actieplan voor het AI-continent | De digitale toekomst van Europa vormgeven](#).

⁷ [Vaardigheidsunie — Europese Commissie](#).

⁸ [Spaar- en investeringsunie — Financiën — Europese Commissie](#).

⁹ [Visie voor landbouw en voedsel — Landbouw en plattelandontwikkeling](#).

¹⁰ [Inforegio - A modernised Cohesion policy: The mid-term review](#).

¹¹ [EU-begroting 2028-2034](#).

verstrekken om op operationele en transparante wijze maatregelen op nationaal en subnationaal niveau vast te stellen. Deze cyclus van het Europees Semester zal de analyse verder versterken op verschillende gebieden die belangrijk zijn om de agenda van het kompas voor concurrentievermogen te verwezenlijken en opwaartse sociale convergentie te bevorderen in overeenstemming met de Europese pijler van sociale rechten. In het jaarverslag over de eengemaakte markt en het concurrentievermogen, dat in januari wordt gepubliceerd, zal verslag over de vorderingen op het gebied van het kompas voor concurrentievermogen worden uitgebracht.

De Commissie heeft voorgesteld een aanzienlijk deel van de financiering in het kader van het volgende MFK te kanaliseren via de plannen voor nationaal en regionaal partnerschap (NRPP's) en het Europees Fonds voor concurrentievermogen (ECF). De plannen zouden onder meer alle of een aanzienlijk deel van de in het kader van het Europees Semester vastgestelde uitdagingen doeltreffend moeten aanpakken. Het gaat daarbij met name om de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen. De cyclus 2026 van het Europees Semester zal daarom als brug naar het volgende MFK fungeren.

Lancering van het Europees Semester 2026 — belangrijkste prioriteiten

De economie van de EU heeft zich veerkrachtig getoond, maar er zijn verdere maatregelen nodig om duurzame en eerlijke economische groei te stimuleren bij forse tegenwind. In 2024 was het reële bbp per capita van de EU 4,1 % hoger dan in 2019¹² en hadden de meeste lidstaten het door de pandemie veroorzaakte inkomensverlies goedgemaakt. De werkgelegenheid in de EU heeft een historisch hoogtepunt bereikt, met een arbeidsparticipatie van 76,2 % in het tweede kwartaal van 2025¹³. Toch belemmert de combinatie van een krappe arbeidsmarkt, aanhoudende tekorten aan vaardigheden en arbeidskrachten en een hoog percentage werkenden met laagbetaalde banen in sectoren met een beperkte productiviteit de groei en de geaggregeerde productiviteit. Op de middellange termijn wordt verwacht dat de economie van de EU in een gematigd tempo blijft groeien, met een bbp-groei die volgens de prognoses 1,4 % bedraagt in 2025 en 2026 en verder stijgt tot 1,5 % in 2027, terwijl de werkgelegenheidsgroei aanhoudt en in 2027 vertraagt. Voorts vormen de verhoogde veiligheidsdreiging en de toenemende handelsbelemmeringen, die de potentiële groei reeds hinderen, een risico voor de groeiperspectieven.

Gezien het ongunstige internationale economische klimaat, demografische trends en de zwakke groei van de arbeidsproductiviteit moet de EU doortastend optreden om de economische groei te bevorderen, haar economische veiligheid te versterken en het concurrentievermogen te ondersteunen. Dit houdt onder meer in dat voor een stabiel macro-economisch klimaat wordt gezorgd, dat onderzoek en innovatie verder worden bevorderd in lijn met het EU-streefcijfer van 3 % investeringen in O&O, dat de adoptie van geavanceerde technologieën wordt ondersteund en dat wordt geïnvesteerd in klimaatbestendigheid, ecologische duurzaamheid en menselijk kapitaal, inclusief gezondheid. Het is ook van cruciaal belang het functioneren van de arbeidsmarkten verder te verbeteren, spaargeld beter naar productieve investeringen te laten stromen, de decarbonisatie te versnellen en de energieprijzen te verlagen, de strategische afhankelijkheid van derde landen af te bouwen, de industriële capaciteit van Europa te versterken, het ondernemingsklimaat, met inbegrip van de rechtsstaat, te verbeteren en de administratieve lasten te verlagen. Al even belangrijk is het om belemmeringen voor de eengemaakte markt weg te nemen, vervoersinfrastructuur en

¹² Op basis van Eurostat-gegevens — [\[nama_10_pc\] Gross domestic product \(GDP\) and main components per capita](#).

¹³ Eurostat — [EU labour market - quarterly statistics - Statistics Explained - Eurostat](#).

infrastructuur voor schone energie te ontwikkelen, de digitalisering van onze economie te stimuleren, armoede aan te pakken, opwaartse sociale convergentie te waarborgen, betaalbare duurzame huisvesting te stimuleren en het concurrentievermogen van de EU-regio's te verbeteren.

Tegen deze achtergrond geeft het najaarspakket van vandaag het startsein voor de cyclus van het Europees Semester 2026. Het pakket bevat de aanbeveling van de Commissie voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone, de aanbeveling van de Commissie voor een aanbeveling van de Raad over menselijk kapitaal in de Unie, het waarschuwingsmechanismeverslag in het kader van de procedure voor macro-economische onevenwichtigheden, het voorstel van de Commissie voor een gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid, een beoordeling van de begrotingssituatie in de EU-lidstaten, en de najaarsmededeling over beoordelingen in het kader van het post-programmatoezicht¹⁴.

In de ontwerpaanbeveling 2026 over het economisch beleid van de eurozone worden de lidstaten van de eurozone opgeroepen om binnen de Eurogroep individueel en collectief op te treden om de productiviteit te bevorderen en de economische veiligheid te versterken, en tegelijk de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te handhaven. Wat het begrotingsbeleid betreft, wordt in de aanbeveling aanbevolen om in 2026 een neutrale begrotingskoers te voeren en tegelijk differentiatie en tijdelijke flexibiliteit voor defensie-uitgaven toe te staan, in overeenstemming met de doelstellingen in de budgettaire-structurele plannen voor de middellange termijn en de nationale ontsnappingsclausule¹⁵. Begrotingsstrategieën voor de middellange termijn moeten de houdbaarheid waarborgen en tegelijk ruimte bieden voor hernieuwde uitgavendruk, met name in verband met defensie en concurrentievermogen. Hogere defensie-uitgaven moeten vergezeld gaan van inspanningen om knelpunten in de industrie en op de arbeidsmarkt weg te nemen en een geïntegreerde EU-markt voor defensiematerieel te bevorderen. De lidstaten moeten de uitvoering van hun herstel- en veerkrachtplannen uiterlijk in augustus 2026 voltooien en ervoor zorgen dat de beschikbare EU-middelen worden geabsorbeerd, door gebruik te maken van de mogelijkheden die bij de tussentijdse evaluatie van het cohesiebeleid zijn ingevoerd. Om de productiviteit te stimuleren, wordt in de aanbeveling opgeroepen tot het bevorderen van bij- en omscholing, het versterken van het onderwijs- en opleidingsbeleid en hervormingen om de arbeidsmarktparticipatie en de kwaliteit van banen te verbeteren. Er zijn ook verdere inspanningen nodig om armoede te bestrijden en de toegang tot betaalbare en duurzame huisvesting te verbeteren. In de aanbeveling wordt ook aangedrongen op meer investeringen in onderzoek en innovatie, in de transitie naar een koolstofvrije en digitale economie en in het verminderen van strategische afhankelijkheden. De lidstaten moeten ook actie ondernemen om de eengemaakte markt te verdiepen door interne belemmeringen weg te nemen, de administratieve lasten te verminderen en de regelgeving te vereenvoudigen, en een Europese spaar- en investeringsunie te bevorderen om een efficiëntere kanalisering van particulier kapitaal naar langetermijngroei mogelijk te maken. Tot slot wordt in de aanbeveling opgeroepen de werkzaamheden met betrekking tot de

¹⁴ Mededeling van de Commissie over beoordelingen in het kader van het post-programmatoezicht — najaar 2025, C(2025) 9069 final. Tweemaal per jaar verricht de Commissie in het kader van het post-programmatoezicht beoordelingen van de lidstaten van de eurozone die onder een programma voor financiële bijstand vallen. Doel is de economische, begrotings- en financiële situatie van de lidstaat te beoordelen om ervoor te zorgen dat deze in staat blijft zijn schuld af te lossen. In de mededeling wordt aangegeven dat alle vijf beoordeelde lidstaten de capaciteit behouden om hun schulden af te lossen.

¹⁵ De Commissie heeft voorgesteld de nationale ontsnappingsclausule te activeren als onderdeel van het ReArm Europe-plan / Readiness 2030, dat de Europese Commissie in maart 2025 heeft voorgesteld om de defensie-uitgaven in de EU te stimuleren.

digitale euro te voltooien, de internationale rol van de euro te versterken en de financiële stabiliteit te bewaren door de risico's in de banksector en de niet-bancaire sectoren nauwlettend te monitoren.

De Commissie stelt voor het eerst een aanbeveling van de Raad over menselijk kapitaal in de Unie voor, zoals aangekondigd in de vaardigheidsunie¹⁶. Daarin worden de lidstaten opgeroepen dringend actie te ondernemen om tekorten aan vaardigheden aan te pakken, met bijzondere aandacht voor sectoren die van strategisch belang zijn voor de economie van de EU. Dit omvat het versterken van basisvaardigheden, beroepsonderwijs en -opleiding en hoger onderwijs, met name op sommige gebieden van wetenschap, technologie, engineering en wiskunde (STEM), om een solide basis te leggen voor hogere productiviteit, concurrentievermogen en digitale soevereiniteit, met inbegrip van financiële, digitale en AI-geletterdheid. In de aanbeveling worden digitale vaardigheden erkend als onderdeel van de essentiële vaardigheden voor het moderne leven en worden de lidstaten voorts opgeroepen beter gebruik te maken van informatie over vaardigheden, belemmeringen voor de toegang tot beroepen te verminderen en een snellere erkenning van kwalificaties in strategische sectoren voor onderdanen van de EU en van derde landen te waarborgen. De aanbeveling is gebaseerd op een beoordeling van de huidige tekorten aan arbeidskrachten en prognoses van toekomstige vaardigheidskloven, rekening houdend met de momenteel beschikbare vaardigheden en het vermogen van onze onderwijs- en opleidingsstelsels om in de behoeften van de arbeidsmarkt van de EU te voorzien.

In het waarschuwingsmechanismeverslag worden zeven lidstaten genoemd waarvoor diepgaande evaluaties moeten worden verricht om te beoordelen of zij met onevenwichtigheden kampen. Het verslag geeft de aanzet tot de jaarlijkse uitvoeringsronde van de procedure voor macro-economische onevenwichtigheden (PMO), waarmee wordt beoogd onevenwichtigheden die een ongunstige invloed uitoefenen of kunnen uitoefenen op de goede werking van de economie van een lidstaat of van de Unie als geheel, op te sporen, te voorkomen en te corrigeren. Op basis van de economische lezing van het PMO-scorebord worden in het verslag de lidstaten aangewezen die mogelijk met onevenwichtigheden kampen of het risico daarop lopen. Volgend voorjaar zullen voor deze lidstaten diepgaande evaluaties worden opgesteld. Dit is het geval voor Griekenland, Italië, Hongarije, Slowakije, Roemenië, Nederland en Zweden als follow-up van de onevenwichtigheden of buitensporige onevenwichtigheden die op 4 juni 2025 zijn vastgesteld¹⁷.

Het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid monitort de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren en van de Europese pijler van sociale rechten. Het verslag bevat een update over de vooruitgang die is geboekt in de richting van de EU-kerndoelen en de nationale streefcijfers voor 2030 inzake werkgelegenheid, vaardigheden en het terugdringen van armoede. Hieruit blijkt dat de EU goed op schema ligt om de werkgelegenheidsdoelstelling van 78 % te halen. Tezelfdertijd wordt verwacht dat de toename van de werkgelegenheid zal vertragen terwijl de werkloosheid zich stabiliseert. Toch blijven er aanzienlijke regionale verschillen bestaan, zowel tussen als binnen landen. De productiviteitskloof van de EU ten opzichte van veel geavanceerde economieën is een extra punt van zorg. Bijna een op de twaalf werkenden liep in 2024 een armoederisico. Er blijven tekorten aan arbeidskrachten bestaan, deels ten gevolge van slechte arbeidsomstandigheden in bepaalde sectoren, en deze tekorten zullen naar verwachting toenemen als gevolg van demografische veranderingen en de behoefte aan nieuwe vaardigheden. Er zijn aanzienlijke verdere inspanningen nodig om de

¹⁶ Mededeling van de Commissie van 5 maart 2025, De vaardigheidsunie (COM(2025) 90 final). De voorgestelde Verdragsgrondslag is artikel 148 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

¹⁷ [Europees Semester 2025: mededeling over het voorjaarspakket](#).

doelstellingen te halen om jaarlijks 60 % van de volwassenen een opleiding te laten volgen en het aantal mensen dat met armoede en sociale uitsluiting wordt bedreigd met ten minste 15 miljoen te verminderen. In het verslag worden ook potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie geanalyseerd op basis van het kader voor sociale convergentie¹⁸. Hieruit blijkt dat er in de lidstaten veelal sprake is van opwaartse convergentie op het gebied van arbeidsmarktparticipatie, hoewel de werkgelegenheidsresultaten van bepaalde bevolkingsgroepen, waaronder jongeren, personen met een beperking en Roma, nog steeds achterblijven. Op het gebied van vaardigheden en onderwijs, alsook op sociaal gebied, blijven risico's voor opwaartse convergentie bestaan, ondanks lichte verbeteringen. Als de beleidsinspanningen niet worden opgevoerd, onder meer door hoogwaardige banen te bevorderen, in menselijk kapitaal te investeren en van een doeltreffende sociale dialoog uit te gaan, kunnen deze ontwikkelingen bestaande uitdagingen verergeren en het concurrentievermogen van de EU belemmeren.

De Commissie presenteert ook haar beoordeling van de begrotingssituatie van de lidstaten. Deze beoordeling bestaat uit: i) een mededeling waarin de begrotingsontwikkelingen in alle lidstaten worden geanalyseerd en wordt beoordeeld of de negen lidstaten die momenteel aan de procedure bij buitensporige tekorten onderworpen zijn¹⁹, doeltreffende maatregelen hebben genomen om hun buitensporig tekort aan te pakken; ii) de adviezen van de Commissie over de ontwerpbegrotingsplannen voor 2026 van 17 lidstaten van de eurozone; en iii) een verslag op grond van artikel 126, lid 3, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie over de naleving van de tekort- en schuldcriteria. De Commissie zal de begrotingssituatie van de lidstaten, met inbegrip van de stand van de uitvoering van de plannen voor de middellange termijn en de maatregelen die in het kader van de procedure bij buitensporige tekorten zijn genomen, in het voorjaar van 2026 opnieuw beoordelen op basis van de jaarlijkse voortgangsverslagen die de lidstaten uiterlijk op 30 april 2026 moeten indienen.

Verdere stappen en oriëntaties voor de cyclus van het Europees Semester 2026

Het Europees Semester blijft het belangrijkste kader voor de coördinatie van het economisch, werkgelegenheids- en sociaal beleid in de hele EU. In het voorjaar van 2026 zal de Commissie landspecifieke aanbevelingen doen op basis van de uitdagingen die in de landverslagen zijn vastgesteld. De cyclus van 2026 zal de eerste zijn waarbij verder wordt gekeken dan de operationele periode van de herstel- en veerkrachtfaciliteit. De landspecifieke aanbevelingen voor 2026 zullen voortbouwen op de uitgebreide reeks landspecifieke aanbevelingen die in 2025 aan de lidstaten zijn gedaan en zullen gericht blijven op de verwezenlijking van de in het kompas voor concurrentievermogen vastgestelde prioriteiten. Ze zullen rekening houden met de vooruitgang bij de uitvoering van de landspecifieke aanbevelingen voor 2025, met name als onderdeel van de uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen, en tegelijk ook opkomende uitdagingen en behoeften in aanmerking nemen. De analyse van prioritaire gebieden die essentieel zijn om het concurrentievermogen te verbeteren, in overeenstemming met het kompas voor concurrentievermogen, zal worden verdiept en uitgebreid om meer actiegerichte aanbevelingen mogelijk te maken. De landverslagen zullen een diepgaandere analyse van het regionale concurrentievermogen bevatten. Zo zullen ze een solide basis bieden voor het in kaart brengen van de hervormings- en investeringsbehoeften op nationaal en regionaal niveau, en ook als brug fungeren om richting te geven aan de EU-financiering in het kader van het volgende MFK.

¹⁸ Overeenkomstig Verordening (EU) 2024/1263.

¹⁹ Oostenrijk, België, Frankrijk, Malta, Italië, Roemenië, Hongarije, Polen en Slowakije.

De Commissie zal de dialoog met belanghebbenden verdiepen om de betrokkenheid van het publiek en de nationale verantwoordelijkheid te versterken. De Commissie zal haar analyse en aanbevelingen baseren op een verbeterde gestructureerde dialoog met regeringen, regionale en lokale autoriteiten, sociale partners en maatschappelijke organisaties. Er zal van gedachten worden gewisseld in belangrijke fasen van het proces en de aandacht zal daarbij uitgaan naar de wijze waarop de lidstaten gevolg geven aan de landspecifieke aanbevelingen voor 2025, naar het in kaart brengen van opkomende uitdagingen en naar huidige of toekomstige beleidsmaatregelen om geconstateerde uitdagingen aan te pakken. Nauwe samenwerking met het Europees Parlement en de Raad zal transparantie, democratische verantwoordingsplicht en doeltreffende samenwerking gedurende de hele semestercyclus blijven waarborgen.